

УДК 336.71.078.3

Фінансова стійкість банку як індикатор ризику відмивання коштів та фінансування тероризму

Чмутова І.М.

доктор економічних наук,
професор кафедри банківської справи
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

Ткачова Є.О.

магістр
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

У статті розроблено методичний інструментарій ідентифікації ризику відмивання коштів та фінансування тероризму у банку з використанням критеріїв фінансової стійкості. Здійснено розподіл банків України на групи відповідно до рівня їх ризику стосовно участі в процесах легалізації злочинних коштів з використанням кластерного аналізу. Встановлено, що 61% банків мають високий рівень, 36% – середній рівень, 3% – низький рівень ризику відмивання коштів. Через побудову кореляційно-регресійної моделі залежності резерву під операційний ризик від збалансованості політики управління активами і пасивами, прибутковості та ліквідності банку доведено гіпотезу про наявність взаємозв'язку між ризиком відмивання коштів та фінансовою стійкістю банку, що дає можливість використовувати показники фінансової стійкості як індикатори процесів легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість, ризику відмивання коштів та фінансування тероризму, надійність, операційний ризик.

Чмутова И.Н., Ткачёва Е.О. ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ БАНКА КАК ИНДИКАТОР РИСКА ОТМЫВАНИЯ ДЕНЕГ И ФИНАНСИРОВАНИЯ ТЕРРОРИЗМА

В статье разработан методический инструментарий идентификации риска отмыывания средств и финансирования терроризма в банке с использованием критериев финансовой устойчивости. Осуществлено распределение банков Украины на группы в соответствии с уровнем их риска участия в процессах легализации преступных средств с использованием кластерного анализа. Установлено, что 61% банков имеют высокий уровень, 36% – средний уровень, 3% – низкий уровень риска отмыывания средств. Путём построения корреляционно-регрессионной модели зависимости резерва под операционный риск от сбалансированности политики управления активами и пассивами, прибыльности и ликвидности банка доказана гипотеза о наличии взаимосвязи между риском отмыывания средств и финансовой устойчивостью банка, что позволяет использовать показатели финансовой устойчивости в качестве индикаторов процессов легализации средств, полученных преступным путем.

Ключевые слова: банк, финансовая устойчивость, риск отмыывания денег и финансирования терроризма, надёжность, операционный риск.

Chmutova I.M., Tkachova Ye.O. FINANCIAL STABILITY OF THE BANK AS A RISK INDICATOR OF MONEY LAUNDERING AND TERRORISM FINANCING

A methodological tool for identifying the risk of money laundering and terrorist financing in a bank using criteria of financial stability has been developed in the article. The distribution of Ukrainian banks to groups according to their risk of participation into processes of legalization of criminal assets with the cluster analysis usage has been carried out. It has been established that 61% of banks have a high level, 36% – medium level, 3% – low risk of money laundering. The hypothesis of the existence of the relationship between money laundering risk and financial stability of the bank has been proved through the composition of correlation-regression model for the dependence of the operational risk provision on the balance between the policy of asset and liabilities management, the bank's profitability and liquidity, which makes it possible to use indicators of financial stability as indicators legalization of proceeds from crime.

Keywords: bank, financial stability, money laundering and terrorist financing risks, reliability, operational risk.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність запровадження визнаних у

світі інструментів та підходів, спрямованих на вирішення однієї з найважливіших проблем у сфері національної безпеки – протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Одним з таких підходів є ризик-орієнтований підхід, задекларований у міжнародних стандартах FATF та схвалений Стратегією розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року [1]. Особливу актуальність набуває використання ризик-орієнтованого підходу у банках, які надсилають основну частину повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу, а отже, є найбільш активними в системі звітування в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Так, протягом III кварталу 2017 року Державною службою фінансового моніторингу України отримано від банків 2 082 371 повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу (99,14% від загальної кількості повідомлень), що на 22,6% більше, ніж за аналогічний період 2016 року, та на 71,5% більше, ніж за III квартал 2015 року [2]. З урахуванням того, що банківський сектор можна використовувати для легалізації незаконних грошових ресурсів, які згодом можуть бути або спрямовані на підтримку терористичних угруповань, або включатися до тіньового грошового обігу, має бути розроблений дієвий інструментарій оцінювання та управління банківськими ризиками, пов'язаними з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Практика останніх років свідчить про те, що банківська установа, яка не здатна або не бажає вживати заходів внутрішнього контролю з метою протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ризикує своєю репутацією як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема забезпечення протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму перебуває у фокусі досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, при цьому запровадження ризик-орієнтованого підходу у цій сфері є сучасним трендом розбудови системи фінансового моніторингу. В напрямі розвитку системи оцінювання та управління ризиками відмивання коштів та фінансування тероризму працюють вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема Н.М. Внукова, О.М. Колодізев [3], О.О. Глущенко, І.Б. Семенген [4], С.О. Дмитров, О.В. Меренкова, Т.А. Медвідь, О.М. Ващенко [5], С.Б. Єгоричева [6], Т.І. Єфименко, С.С. Гасанов, О.Є. Користін [7], В.М. Каднічанська, Т.О. Ромась [8], С.В. Леонов, О.О. Куришко [9], Н.В. Москаленко, Н.Я. Климчук [10], С.О. Хвалінський [11], М.І. Худокормова

[12], О.В. Черевко [13], Я.-В. Ксу (Y.-W. Xue), Я.-Х. Занг (Y.-H. Zhang) [14].

В роботі [3] узагальнено міжнародний досвід застосування ризик-орієнтованого підходу в системі протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму в банківському секторі, а також запропоновано розробляти у банках власну систему оцінювання ризиків; О.О. Глущенко, І.Б. Семенген присвятили свої дослідження застосуванню ризик-орієнтованого підходу у системі фінансового моніторингу банків та перспективам його реалізації, а також аналізу зв'язку тіньової економіки з відмиванням нелегальних доходів, розробленню пропозицій щодо оцінювання та моделювання ризиків у сфері нелегального фінансового моніторингу [4]; в монографії [5] запропоновано методика експрес-оцінки внутрішньобанківських ризиків використання послуг банків та їх підрозділів для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму; С.Б. Єгоричевою визначено зміст ризик-орієнтованого нагляду за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що має здійснюватись у системі протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [6]; колективом авторів [7] розроблено підхід до оцінювання ризиків у сфері нелегального стримування; С.В. Леоновим та О.О. Куришко виділені основні види ризиків клієнтів та банків в процесі проведення фінансових операцій, а також структуровані критерії оцінки ризиків в системі протидії легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом [9]; у роботі [8] доповнено класифікацію ризиків у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом; Н.В. Москаленко, Н.Я. Климчук досліджено підходи до запобігання та мінімізації ризиків легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, у банківських установах [10]; у роботі [11] систематизовано особливості, переваги та принципи реалізації ризик-орієнтованого підходу, а також проведено класифікацію загальних критеріїв ризику відмивання доходів; у роботі [13] обґрунтовано критерії ризику використання банку для легалізації злочинних доходів, порядок його оцінювання та заходи обмеження або зниження; дослідження [12; 14] спрямовані на вирішення проблем оцінювання та визначення рівнів ризиків клієнтів стосовно відмивання коштів у межах реалізації ризик-орієнтованого підходу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з наявністю підходів до оцінювання та управління ризиками відмивання коштів і фінансування тероризму

слід констатувати недостатню розробленість методичного інструментарію виявлення рівня ризику банків на основі інформаційно доступних критеріїв, оскільки наявні методики оцінки ризиків базуються переважно на даних, які становлять банківську таємницю. З огляду на існування взаємозв'язку між банківськими ризиками та фінансовою стійкістю у дослідженні висунуто гіпотезу про залежність рівня ризику відмивання коштів у банку від показників його фінансової стійкості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розроблення методичного інструментарію ідентифікації ризику відмивання коштів у банку з використанням критеріїв фінансової стійкості.

Для досягнення мети поставлено такі завдання: розподілити банки України на групи відповідно до рівня їх ризику стосовно участі в процесах легалізації злочинних коштів з використанням кластерного аналізу; виділити найбільш значущі показники фінансової стійкості на основі багатовимірного факторного аналізу; встановити зв'язок між показником оцінки ризику відмивання коштів та показниками фінансової стійкості банку із застосуванням кореляційно-регресійного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що ризики відмивання коштів та фінансування тероризму за своїм характером важко піддаються вимірюванню в кількісному вираженні. У зв'язку з цим приблизна оцінка рівня ризику може бути проведена з огляду на результати аналізу наслідків ризику та ймовірності їх реалізації.

Аналіз наукових публікацій [4; 15], присвячених дослідженню взаємозв'язку ризику відмивання коштів та фінансування тероризму з типовими банківськими ризиками, виявив позицію вчених, згідно з якою цей ризик досить сильно пов'язаний з операційним ризиком. Також дослідники вказують на зв'язок з іншими типовими банківськими ризиками. Отже, для розподілу банків на групи за рівнем ризику відмивання коштів як одного з показників буде використовуватись сума резерву під операційний ризик.

Як зазначено в роботі [16], «операційний ризик – це ризик збитків внаслідок збоїв системи, помилки персоналу, шахрайства чи зовнішніх подій». Операційний ризик визначається ймовірністю виникнення невідповідності між витратами банку на здійснення своїх операцій та їх результативністю. Одним із запропонованих Базельським Комітетом підходів до оцінювання капіталу під операційний

ризик є підхід на базі основного індикатора. Відповідно до цього підходу капітал під операційний ризик резервується на підставі використання єдиного індикатора як достатньої умови для покриття повного операційного ризику [17; 18]. Як основний індикатор використовується валовий дохід, при цьому для кожного банку сума капіталу під операційний ризик дорівнює встановленому на рівні 15% показнику, помноженому на розмір валового доходу банку.

Якщо у будь-який рік показник валового доходу негативний або дорівнює нулю, то його значення не включається в розрахунок операційного ризику з одночасним зменшенням показника кількості років на кількість років, за підсумками яких зафіксоване негативне або нульове значення показника доходів. При цьому кількість років розрахунку обмежена трьома найближчими роками.

Якщо у банку всі ці три роки були збиткові, то показник операційного ризику є нульовим, а в розрахунку операційного ризику враховується не увесь дохід, а тільки ті статті доходів, які банк може якісно та стабільно спрогнозувати. У розрахунок не включені статті зі зміни резерву на можливі втрати, від переоцінки іноземної валюти тощо, які фактично не є грошовими. Підхід на базі основного індикатора легкий у застосуванні, і його можна використовувати всім банкам для формування резерву під операційний ризик [18]. Чим більше значення показника, тим надійніше банк, оскільки він має достатній обсяг коштів для покриття операційних збитків, однією з причин виникнення яких є процес відмивання коштів або фінансування тероризму.

Одним з показників, який здатен допомогти ідентифікувати ризик відмивання коштів, виступає репутація банків, що свідчить про рівень їх надійності. Вперше те, що залучення в незаконні фінансові операції може привести до втрати ділової репутації, було сформульовано в документі Базельського комітету з банківського нагляду "Customer due diligence for banks" [19]. У цьому документі зазначено, що банки особливо вразливі до репутаційного ризику, оскільки вони легко можуть стати як інструментом здійснення незаконної фінансової операції, так і жертвою такої операції. Відповідно, розголошення відомостей про залучення кредитної організації в процеси відмивання грошей або відомостей про недостатню ефективність системи внутрішнього контролю може призвести до втрати довіри до надійності кредитної організації, в чому

і виявляється взаємозв'язок ризику відмивання грошей та репутаційного ризику.

Для досягнення цілей дослідження використано рейтинг надійності банків, опублікований порталом Mind за підсумками III кварталу 2017 року [20]. Під час побудови рейтингу враховувались такі фактори, що визначають надійність банків, як достатність капіталу, якість кредитного портфеля, рентабельність діяльності банку, ліквідність, підтримка та ризику власників, безперервність виплат та системне значення банку. За допомогою аналізу та дослідження історичної важливості кожного фактору, а також шляхом опитування банківських експертів визначено рівень важливості кожного фактору через присвоєння ваг-множників, сума яких дорівнює одиниці. Така методика адекватно відображає надійність фінансових установ в умовах економічної турбулентності [20]. Рівень надійності присвоювався банкам за значенням підсумкової оцінки: 5 – високий, 4 – стабільний, 3 – задовільний, 2 – низький, 1 – катастрофічний.

Отже, для розподілу банків України на групи відповідно до рівня їх ризиковості стосовно участі в процесах легалізації злочинних коштів використано показник резерву під операційний ризик, який розраховано для 92 платоспроможних банків України станом на 1 січня 2017 року, та показник надійності. Розподіл здійснено на основі кластерного аналізу методом k-середніх на три групи: банки з високим, середнім та низьким рівнями ризику

відмивання коштів. Результати кластеризації подано на рис. 1.

До першого кластеру (з високим рівнем ризику відмивання коштів) увійшли 56 банків України, для яких характерні дуже низький рівень надійності та високий рівень операційного ризику (середнє значення резерву під операційний ризик у кластері дорівнює 14 544 тис. грн.). Цей кластер представлено переважно приватними банками.

До другого кластеру (із середнім рівнем ризику відмивання коштів) віднесено 33 банки України, для яких середній показник надійності склав 3,21, а середня сума резерву під операційний ризик становила 163 217 тис. грн., тобто ці банки здатні сформувати більш значний обсяг резервів для захисту від операційного ризику. Серед банків другого кластеру переважають банки іноземних банківських груп.

До третього кластеру (з низьким рівнем ризику) віднесено лише три банки України, а саме «Райффайзен банк Аваль», «Приватбанк» та «Ощадбанк». Їх середній рівень резервів під операційний ризик склав 1 282 847 тис. грн., а рівень надійності – 3,67. Такі результати є досить логічними, оскільки банки мають значні масштаби діяльності, два з трьох банків мають державну форму власності, тому досить суворо контролюються органами банківського нагляду.

Для вирішення наступного завдання дослідження – встановлення зв'язку між показником оцінки ризику відмивання коштів та показниками фінансової стійкості банку – слід

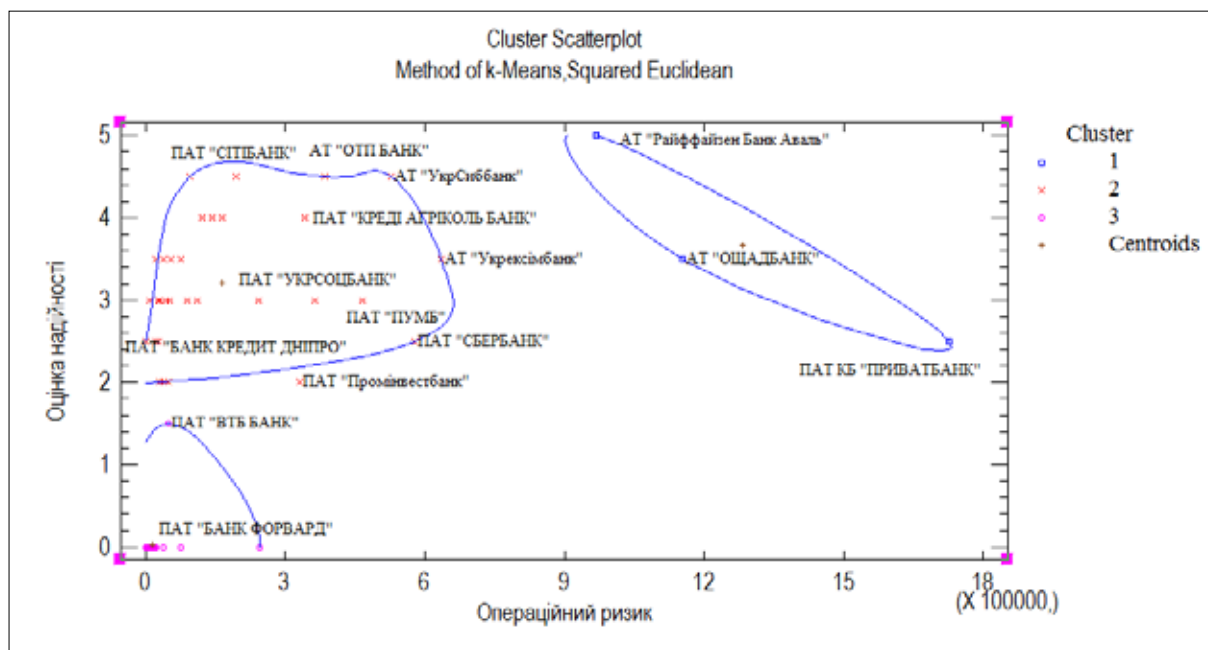

Рис. 1. Результати розподілу банків України за рівнем ризику відмивання коштів

відібрати найбільш значущі показники фінансової стійкості, спочатку сформувавши їх вихідний перелік. На основі узагальнення наукових праць [21–27] відібрано коефіцієнти мультиплікатора капіталу, надійності, фінансового важеля, достатності капіталу, захищеності власного капіталу, активності залучення позичених і залучених коштів, активності використання залучених коштів у дохідні активи, активності спрямування депозитів у кредитний портфель, кредитної активності, загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь, миттєвої ліквідності, загальної ліквідності зобов'язань, відношення високоліквідних до робочих активів, ресурсної ліквідності зобов'язань, незбалансованої ліквідності, а також загальний рівень рентабельності, чисту процентну маржу, інший операційний дохід, рентабельність активів, рентабельність акціонерного капіталу. Ці показники розраховано для банків другого кластера (із середнім рівнем ризику відмивання коштів), а для скорочення інформаційного простору проведено багатовимірний факторний аналіз, результати якого подано в табл. 1.

Як видно з табл. 1, кожен з розрахованих показників належить певному фактору з навантаженням 70% та більше. Відповідно до отриманих результатів до першого фактору відносяться такі показники: коефіцієнти загальної ліквідності (0,97), ресурсної ліквідності (0,94), іншого операційного доходу (0,87), достатності капіталу (0,89). Беручи до уваги вищезазначені показники та напрям їх зміни, економічний зміст першого фактору визначили як збалансованість політики управління активами і пасивами. Другий фактор охоплює рентабельність активів (0,94) та рентабельність акціонерного капіталу (0,97). Отриманий розподіл дає змогу визначити цей фактор як фактор прибутковості. Третій фак-

тор складається з коефіцієнта миттєвої ліквідності (0,74) та відношення високоліквідних активів до робочих (0,96). Отриманий розподіл дає змогу визначити цей фактор як фактор ліквідності.

За результатами факторного аналізу встановлено, що на рівні 92,58% фінансову стійкість банків України визначають саме такі фактори, як збалансованість політики управління активами і пасивами, прибутковість та ліквідність.

Для подальшої перевірки гіпотези про наявність взаємозв'язку між рівнем ризику відмивання коштів та рівнем фінансової стійкості банку проведено кореляційно-регресійний аналіз. Як залежна змінна використано показник резерву під операційний ризик (POR), як незалежні змінні вибрано значення факторів для банків, що увійшли у кластер із середнім рівнем ризику відмивання коштів (табл. 2). При цьому з вихідної кількості банків у кластері виключено ті, що мають значний коефіцієнт варіації за показниками, після чого остаточно вибірка склала 25 банків.

Розрахунки проведено за допомогою середовища StatGraphics Centurion.

Рівняння побудованої регресійної моделі має такий вигляд:

$$POR = 0,0614824 - 0,000475733 \times \Phi_1 + 0,0117952 \times \Phi_2 + 0,00375348 \times \Phi_3$$

Для виміру щільності зв'язку між показниками та перевірки адекватності побудованої регресійної моделі визначено коефіцієнт детермінації (R²), який склав 69,6465. Тобто 70% змін обсягу резерву під операційний ризик банку залежить саме від зміни рівня збалансованості політики управління активами і пасивами, прибутковості та ліквідності. Стандартна помилка оцінки показала, що стандартне відхилення залишків становить

Таблиця 1

Факторні навантаження показників фінансової стійкості банків

Показник	Фактор		
	1	2	3
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,646202	-0,000224584	0,736404
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань	0,970228	-0,163403	-0,00620729
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	-0,167968	0,122957	0,964307
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,947017	-0,0788082	0,0422337
Інший операційний дохід	0,875775	-0,131375	0,0890964
Рентабельність активів	-0,267332	0,94775	0,00055176
Коефіцієнт достатності капіталу	0,896841	-0,226798	-0,103268
Рентабельність акціонерного капіталу	-0,0675618	0,974532	0,133696

Числові значення факторів фінансової стійкості

№	Банк	Фактор		
		Φ_1	Φ_2	Φ_3
1	АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК»	-1,53991	1,362	-0,660998
2	АТ «УкрСиббанк»	-0,460471	1,62038	3,1056
3	ПАТ «ІНГ Банк Україна»	2,01447	-0,45513	-1,65652
4	ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	-1,6281	2,53294	1,11352
5	ПАТ «КРЕДОБАНК»	-2,00275	1,66655	-0,785713
6	АБ «УКРГАЗБАНК»	-1,97082	0,0866307	-0,572595
7	АТ «ПІРЕУС БАНК МКБ»	0,427629	0,334403	2,21921
8	ПАТКБ «ПРАВЕКС-БАНК»	2,75	-1,77501	1,55389
9	АТ «Укрексімбанк»	-1,80101	0,727438	-0,143905
10	ПАТ АКБ «АРКАДА»	-0,181127	-0,747434	-1,67684
11	Акціонерний банк «Південний»	-1,06344	-0,152279	-0,384583
12	ПАТ «БТА Банк»	18,2892	-4,92187	1,90878
13	АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»	1,40697	-1,25961	-0,570736
14	ПАТ «МАРФІН БАНК»	-0,811671	0,676066	0,815335
15	ПАТ «МІБ»	-2,33284	2,06688	3,39436
16	ПАТ «ПУМБ»	-1,1735	1,29674	-0,352367
17	ПАТ «УКРСОЦБАНК»	0,298198	-3,73655	-1,04507
18	ПАТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	0,725661	0,696814	-0,776263
19	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	-1,34932	-0,423895	-2,27507
20	ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»	-0,535953	-5,37198	0,021084
21	ПАТ «МЕГАБАНК»	-1,83521	-0,306698	-1,77434
22	АТ «ТАСКОМБАНК»	-1,74036	-0,103044	-1,90722
23	АТ «ОТП БАНК»	-1,65998	1,59839	-0,0465204
24	ПАТ «СІТІБАНК»	-2,05133	4,05034	1,56951
25	ПАТ «БАНК ВОСТОК»	-1,77437	0,537929	-1,07255

0,0199836. Це значення можна використовувати для побудови обмежень прогнозування для нових спостережень.

Згідно з побудованою моделлю існують прямий зв'язок прибутковості й ліквідності з резервом під операційний ризик та зворотній зв'язок останнього зі збалансованістю політики управління активами і пасивами банку. При цьому найбільший вплив на результуючу ознаку мають прибутковість і ліквідність. Таким чином, показники прибутковості і ліквідності, а саме рентабельність активів, рентабельність акціонерного капіталу, коефіцієнт миттєвої ліквідності та відношення високоліквідних активів до робочих, можна використовувати для ідентифікації потенційного ризику використання банку для відмивання коштів. Низькі значення цих показників та тенденції до їх зменшення є сигналами про небезпеку легалізації банком доходів, отриманих злочинним шляхом.

Висновки з цього дослідження. Проведене дослідження дало змогу вста-

новити, що ризик відмивання коштів та фінансування тероризму тісно пов'язаний з операційним ризиком та надійністю банків. За результатами кластеризації усіх 92 платоспроможних банків України за показником резерву під операційний ризик та показником надійності виділено три групи банків, а саме банки з низьким, середнім та високим рівнями ризику легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Встановлено, що 61% банків мають високий рівень, 36% – середній рівень, 3% – низький рівень ризику відмивання коштів.

Проведений факторний аналіз дав змогу виокремити такі три основні фактори фінансової стійкості банку, як збалансованість політики управління активами і пасивами, прибутковість та ліквідність.

Через побудову кореляційно-регресійної моделі залежності резерву під операційний ризик від збалансованості політики управління активами і пасивами, прибутковості та ліквідності банку доведено гіпотезу про наяв-

ність взаємозв'язку між ризиком відмивання коштів і фінансування тероризму та фінансовою стійкістю банку, що дає можливість використовувати показники фінансової стійкості як індикатори процесів легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Напрямами подальших досліджень можуть бути розроблення ієрархічної системи показників оцінки ризику використання банків для відмивання коштів та фінансування тероризму й встановлення діапазонів змін рівнів ризику.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегія розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1407-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-%D1%80>.
2. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <http://www.sdfm.gov.ua>.
3. Внукова Н.М., Колодізев О.М., Чмута І.М. Аналіз міжнародного досвіду застосування ризик-орієнтованого підходу у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 17. С. 610–617. URL: <http://global-national.in.ua>.
4. Глущенко О.О., Семеген І.Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія / за заг. ред. Р.А. Слав'юка. Київ: УБС НБУ, 2014. 386 с.
5. Дмитров С.О., Меренкова О.В., Медвідь Т.А., Ващенко О.М. Оцінка та управління ризиком використання послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в комерційному банку: монографія / за заг. ред. О.М. Бережного. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 114 с.
6. Єгоричева С.Б. Ризик-орієнтований нагляд у системі фінансового моніторингу. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2016. № 3 (75). С. 126–132.
7. Єфименко Т.І., Гасанов С.С., Користін О.Є. та ін. Розвиток національної системи фінансового моніторингу. Київ: ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. 380 с.
8. Каднічанська В.М., Ромась Т.О. Оцінка ризику легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 1 (16). С. 251–254.
9. Леонов С.В., Куришко О.О. Ризики в системі «банк–клієнт» при здійсненні фінансового моніторингу. Вісник СумДУ. Серія: Економіка. 2010. № 1. Т. 2. С. 173–181.
10. Москаленко Н.В., Климчук Н.Я. Управління ризиками легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2017. № 1. С. 183–194.
11. Хвалінський С.О. Оцінка критеріїв ризику відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні в умовах глобалізації. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 7 (Ч. 1). С. 156–159.
12. Худокормова М.І. Методика оцінювання ризику клієнта при використанні ним послуг банку для легалізації кримінальних доходів. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 6. С. 283–289.
13. Черевко О.В. Вдосконалення методології моніторингу ризиків легалізації доходів у банківській системі. Стратегічні пріоритети детінізації економіки України у системі економічної безпеки: макро та мікрорівні: монографія / за ред. О.В. Черевка. Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А., 2014. 442 с.
14. Xue Y.-W., Zhang Y.-H. Research on money laundering risk assessment of customers – based on the empirical research of China. Journal of Money Laundering Control. 2016. Vol. 19. Issue 3. P. 249–263.
15. Рудько-Силиванов В.В., Вишняк Г.В., Долматова Т.В. К вопросу о совершенствовании надзора за кредитными и некредитными финансовыми организациями в области ПОД/ФТ. Деньги и кредит. 2015. № 2. С. 24–31.
16. Дмитришин Л.І., Кушнір О.С. Моделювання оцінки операційного ризику комерційного банку. Вісник Прикарпатського університету. Економіка. 2014. Вип. X. С. 187–195.
17. Operational Risk – Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches, June 2011. URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs196.pdf>.
18. Дмитрова О.С., Гончарова К.Г., Меренкова О.В. та ін. Моделювання оцінки операційного ризику комерційного банку: монографія / за ред. О.С. Дмитрова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 264 с.
19. Customer due diligence for banks. URL: <http://www.fsa.go.jp/inter/bis/f-20011004-2c.pdf>.
20. Офіційний сайт бізнес-порталу Mind. URL: <https://mind.ua>.
21. Васильєва Т.А., Заруцька О.В. Розвиток структурно-функціонального підходу до аналізу фінансової стійкості в системі банківського нагляду. Вісник Національного банку України. 2013. № 10 (212). С. 28–35.

22. Дзюблюк О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2009. 316 с.
23. Завадська Д.В. Особливості забезпечення фінансової стійкості банків України. Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. № 3 (43). С. 73–80.
24. Ключко Л.А. Фінансова стійкість банків: теорія та методика оцінки: монографія. Ірпінь: НУ ДПС України, 2013. 246 с.
25. Коваленко В.В., Крухмаль О.В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 198 с.
26. Череп А.В. Проблеми та методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків: монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 150 с.
27. Шпаковська Н.І. Методичний підхід до оцінки фінансової стійкості банків. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2013. № 3. С. 100–105.

REFERENCES:

1. Stratehiia rozvytku systemy zapobihannia ta protydii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia na period do 2020 roku, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 hrudnia 2015 roku № 1407-p [The Strategy for the Development of the System for Prevention and Counteraction to Legalize (Laundering) of Proceeds from Crime, Terrorist Financing and Financing the Proliferation of Weapons of Mass Destruction for the period up to 2020, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine Decree of December 30, 2015. no 1407-p.] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-%D1%80> (accessed 5 February 2018).
2. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy [Official site of the State Financial Monitoring Service of Ukraine] Available at: <http://www.sdfm.gov.ua> (accessed 5 February 2018).
3. Vnukova N.M., Kolodiziev O.M., Chmutova I.M. (2017) Analiz mizhnarodnoho dosvidu zastosuvannia ryzyk-oriientovanoho pidkhodu u sferi protydii vidmyvanniu koshtiv, finansuvanniu teroryzmu ta rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [Analysis of international experience of using a risk-based approach to combating money laundering, financing of terrorism and proliferation]. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky [Global and national problems of economy] (electronic journal), vol. 17, pp. 610–617. Available at: <http://global-national.in.ua> (accessed 5 February 2018).
4. Hlushchenko O.O., Semehen I.B. (2014) Antylehalizatsiyni finansovi monitorynh: ryzyk-oriientovanyi pidkhid [Anti-budgetary financial monitoring: risk-oriented approach] Kyiv: UBS NBU (in Ukrainian).
5. Dmytrov S.O., Merenkova O.V., Medvid T.A., Vashchenko O.M. (2010) Otsinka ta upravlinnia ryzykom vykorystannia posluh dlia lehalizatsii kryminalnykh dokhodiv abo finansuvannia teroryzmu v komertsiiinomu banku [Assessing and managing the risk of using services to legalize criminal proceeds or terrorist financing in a commercial bank] Sumy: DVNZ "UABS NBU" (in Ukrainian).
6. Yehorycheva S.B. (2016) Ryzyk-oriientovanyi nahliad u systemi finansovoho monitorynhu [Risk-oriented supervision in the system of financial monitoring]. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. no. 3 (75). pp. 126–132.
7. Yefymenko T.I., Hasanov S.S., Korystin O.Ye. (2013) Rozvytok natsionalnoi systemy finansovoho monitorynhu [Development of the national system of financial monitoring]. Kyiv: DNNU "Akademiia finansovoho upravlinnia" (in Ukrainian).
8. Kadnichanska V.M., Romas T.O. (2013) Otsinka ryzyku lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakhom, i finansuvannia teroryzmu [Assessment of the risk of legalization of proceeds from crime and financing of terrorism]. Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnogo banku Ukrainy. no. 1 (16). pp. 251–254.
9. Lieonov S.V., Kuryshko O.O. (2010) Ryzyky v systemi "bank-klient" pry zdiisnenni finansovoho monitorynhu [Risks in the "bank-client" system when conducting financial monitoring]. Visnyk SumDu. Seriya Ekonomika. no. 1. vol. 2. pp. 173–181.
10. Moskalenko N.V., Klymchuk N.Ya. (2017) Upravlinnia ryzykamy lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakhom [Risk management of legalization of proceeds from crime]. Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. no 1. pp. 183–194.
11. Khvalinskyi S.O. (2014) Otsinka kryteriiv ryzyku vidmyvannia koshtiv ta finansuvannia teroryzmu v Ukraini v umovakh hlobalizatsii [Evaluation of Criteria for Money Laundering and Terrorist Financing in Ukraine in the Conditions of Globalization] Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. no. 7. (part 1). pp. 156–159.
12. Khudokormova M.I. (2012) Metodyka otsiniuvannia ryzyku kliienta pry vykorystanni nym posluh banku dlia lehalizatsii kryminalnykh dokhodiv [Methodology for assessing the risk of a client when using the Bank's services to legalize criminal incomes]. Aktualni problemy ekonomiky. no. 6. pp. 283–289.

13. Cherevko O.V. (2014) Vdoskonalennia metodolohii monitorynhu ryzykiv lehalizatsii dokhodiv u bankivskii systemi [Improvement of the methodology of monitoring the risks of legalization of incomes in the banking system]. Stratehichni priorytety detinizatsii ekonomiky Ukrainy u systemi ekonomichnoi bezpeky: makro ta mikro vymir [Strategic priorities of the shadow economy of Ukraine in the system of economic security: macro and micro dimension]. Cherkasy: PP Chabanenko Yu.A. pp. 8–27.
14. Xue Y.-W., Zhang Y.-H. (2016) Research on money laundering risk assessment of customers – based on the empirical research of China. *Journal of Money Laundering Control*. Vol. 19. Issue 3. pp. 249–263.
15. Rud'ko-Silivanov V.V., Vishnyak G.V., Dolmatova T.V. (2015) K voprosu o sovershenstvovanii nadzora za kreditnymi i nekreditnymi finansovymi organizatsiyami v oblasti POD/FT [On the issue of improving the supervision of credit and non-credit financial organizations in the field of AML / FT]. *Den'gi i kredit*. no. 2. pp. 24–31.
16. Dmytryshyn L.I., Kushnir O.S. (2014) Modeliuvannia otsinky operatsiinoho ryzyku komertsiiinoho banku [Modeling an Operational Risk Estimation for a Commercial Bank]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Ekonomika*. Issue 10. pp. 187–195.
17. Operational Risk – Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches, June 2011. Available at: <http://www.bis.org/publ/bcbs196.pdf> (accessed 5 February 2018).
18. Dmytrova O.S., Honcharova K.H., Merenkov O.V. (2010) Modeliuvannia otsinky operatsiinoho ryzyku komertsiiinoho banku [Modeling an Operational Risk Estimation for a Commercial Bank]. Sumy: DVNZ “UABS NBU” (in Ukrainian).
19. Customer due diligence for banks. Available at: <http://www.fsa.go.jp/inter/bis/f-20011004-2c.pdf> (accessed 5 February 2018).
20. Ofitsiinyi sait biznes-portal Mind [Official site of Mind Business Portal]. Available at: <https://mind.ua> (accessed 5 February 2018).
21. Vasylieva T.A., Zarutska O.V. (2013). Rozvytok strukturno-funktsionalnogo pidkhodu do analizu finansovoi stiikosti v systemi bankivskoho nahliadu [Development of a structural and functional approach to the analysis of financial stability in the system of banking supervision]. *Visnyk Natsionalnogo banku Ukrainy*. no. 10 (212). pp. 28–35.
22. Dziubliuk O.V., Mykhailiuk R.V. (2009) Finansova stiikist bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy [Financial stability of banks as the basis for effective functioning of the credit system]. Ternopil: TZOV “Terno-hraf” (in Ukrainian).
23. Zavadzka D.V. (2011) Osoblyvosti zabezpechennia finansovoi stiikosti bankiv Ukrainy [Features of providing financial stability of Ukrainian banks]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. no. 3 (43). pp. 73–80.
24. Kliusko L.A. (2013) Finansova stiikist bankiv: teoriia ta metodyka otsinky [Financial stability of banks: theory and methods of evaluation]. Irpin: NU DPS Ukrainy (in Ukrainian).
25. Kovalenko V.V., Krukhal O.V. (2007) Antykryzove upravlinnia v zabezpechenni finansovoi stiikosti bankivskoi systemy [Anti-crisis management in ensuring financial stability of the banking system]. Sumy: UABS NBU (in Ukrainian).
26. Cherep A.V. (2011) Problemy ta metody zabezpechennia finansovoi stiikosti komertsiiinykh bankiv [Problems and methods of financial stability of commercial banks]. Zaporizhzhia: ZNU (in Ukrainian).
27. Shpakovska N.I. (2013) Metodychnyi pidkhid do otsinky finansovoi stiikosti bankiv [Methodical Approach to Assessing the Financial Stability of Banks] *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*. no. 3. pp. 100–105.